СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

„Димитър А. Ценов" - Свищов

KreativEU
Knowledge & Creativity European University

Международна научно-практическа конференция

90 години дарителство, знание, иновации и устойчиво развитие в СА „Д. А. Ценов" – Свищов

Том III

5-7 ноември 2026 г.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

90 ГОДИНИ ДАРИТЕЛСТВО, ЗНАНИЕ, ИНОВАЦИИ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В СА „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

Свищов, 5-7 ноември 2026 г.

Посветена на 90 години от създаването на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Сборник с доклади

ТОМ III

Международната научно-практическа конференция е организирана при изпълнение на Административен договор № КП-06-МНФ/23 от 18.08.2026 г. (BNSF-1.010-0023-C01) на Фонд „Научни изследвания“ при МОН по Процедура за подкрепа на международни научни форуми, провеждани в Република България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2026

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Марин Маринов
Ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – председател
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д. н. Божидар Божинов
Проф. д-р Любчо Варамезов
Доц. д-р Маргарита Шопова
Доц. д-р Ваня Григорова
Доц. д-р Румен Ерусалимов
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Драгомир Илиев
Доц. д-р Иван Марчевски
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Сергей Найденов
Доц. д-р Катя Личева
Проф. д-р Пенка Шишманова
Доц. д-р Елена Йорданова
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Михаил Чиприянов
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Теодора Филипова
Ст. преп. Елка Узунова
Ст. преп. д-р Радослав Николов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Здравко Любенов – *председател*
Проф. д-р Светослав Илийчовски
Проф. д-р Атанас Атанасов
Доц. д-р Галина Чиприянова
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Красимира Славева
Гл. ас. д-р Асен Божиков
Ст. преп. д-р Венцислав Диков

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Проф. д-р Атанас Атанасов – *председател*
Проф. д-р Светослав Илийчовски
Проф. д-р Красимир Шишманов
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Танер Исмаилов
Доц. д-р Здравко Любенов
Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Елена Йорданова
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Валентин Милинов
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Зорница Петкова

Публикуваните материали са рецензирани по метода на двойно сляпо рецензиране. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете. Фонд „Научни изследвания“ не носи отговорност за съдържанието на докладите, представени на научния форум, както и за съдържанието на рекламните и други материали за него.

ISBN 978-954-23-2690-8 (print)
ISBN 978-954-23-2691-5 (online)

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS – SVISHTOV

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

90 YEARS OF CHARITY, KNOWLEDGE, INNOVATION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS - SVISHTOV

Svishtov, 5th - 7th November 2026

Dedicated to the 90th anniversary since the establishment of D. A. Tsenov Academy of Economics

Conference Proceedings

VOLUME III

The International Scientific and Practical Conference was organized in the implementation of Administrative Contract № КП-06-МНФ/23 of August 18, 2026 (BNSF-1.010-0023-C01), awarded by the Bulgarian National Science Fund at the Ministry of Education and Science under the Procedure for Support of International Scientific Forums Held in the Republic of Bulgaria

Tsenov Academic Publishing House
Svishtov
2026

PROGRAM COMMITTEE
Assoc. Prof. Marin Marinov, PhD
Rector of D. A. Tsenov Academy of Economics
Prof. Krasimir Shishmanov, PhD
Prof. Bozhidar Bozhinov, PhD
Prof. Lyubcho Varamezov, PhD
Assoc. Prof. Margarita Shopova, PhD
Assoc. Prof. Vanya Grigorova, PhD
Assoc. Prof. Rumen Jerusalemov, PhD
Assoc. Prof. Plamen Yordanov, PhD
Assoc. Prof. Dragomir Iliev, PhD
Assoc. Prof. Ivan Marchevski, PhD
Assoc. Prof. Irena Emilova, PhD
Assoc. Prof. Sergey Naydenov, PhD
Assoc. Prof. Katya Licheva, PhD
Prof. Penka Shishmanova, PhD
Assoc. Prof. Elena Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Plamen Petkov, PhD
Assoc. Prof. Pepa Stoykova, PhD
Assoc. Prof. Mihail Chipriyanov, PhD
Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD
Assoc. Prof. Teodora Filipova, PhD
Senior Lecturer Elka Uzunova
Senior Lecturer Radoslav Nikolov, PhD

ORGANIZING COMMITTEE
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov. PhD, Chairman
Prof. Svetoslav Iliychovski, PhD
Prof. Atanas Atanasov, PhD
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, PhD
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, PhD
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, PhD
Ch. Assist. Prof. Asen Bozhikov, PhD
Sen. Lect. Ventsislav Dikov

EDITORIAL BOARD
Prof. Atanas Atanasov, PhD – Chair
Prof. Svetoslav Iliychovski, PhD
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, PhD
Prof. Krasimir Shishmanov, PhD
Assoc. Prof. Taner Ismailov, PhD
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov, PhD
Assoc. Prof. Galya Ivanova-Kuzmanova, PhD
Assoc. Prof. Irena Emilova, PhD
Assoc. Prof. Hristo Sirashki, PhD
Assoc. Prof. Elena Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD
Assoc. Prof. Valentin Milinov, PhD
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, PhD
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, PhD
Assoc. Prof. Ventsislav Vasilev, PhD
Assoc. Prof. Zornitsa Petkova, PhD

The published materials have been peer-reviewed using the double-blind review method. The authors are solely responsible for the content of the materials, the opinions expressed, the data used, the cited sources, and the linguistic formatting of the texts. The Bulgarian National Science Fund bears no responsibility for the content of the papers presented at the scientific forum, nor for the content of its promotional or other materials.

ISBN 978-954-23-2690-8 (print)
ISBN 978-954-23-2691-5 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

ТОМ III
ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА

THE FRANCHISE BUSINESS MODEL IN CONTEMPORARY INTERNATIONAL BUSINESS: OPPORTUNITIES AND LEGAL PERSPECTIVES
Prof. Dr. Emilija Gjorgjioska, PhD, Prof. Dr. Tatjana Spaseska, PhD, Prof. Dr. Aneta Risteska-Jankuloska, PhD, Prof. Dr. Dragica Odzaklieska, PhD 9

ЧОВЕШКИЯТ КАПИТАЛ КАТО ФАКТОР ЗА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ УСПЕХ – ЕМПИРИЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ СРЕД МЛАДИ БЪЛГАРСКИ ПРЕДПРИЕМАЧИ
Проф. д-р Любчо Варамезов, докторант Любомир Николов..... 19

ПОТЕНЦИАЛ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СХЕМИ ЗА КАЧЕСТВО ПРИ СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРОДУКТИ И ХРАНИ В БЪЛГАРИЯ
Проф. д-р Марина Николова..... 27

ПРИЛАГАНЕ НА КЛЪСТЕРЕН АНАЛИЗ ПРИ МОНИТОРИНГ НА ДЕБИТОРСКАТА ЗАДЛЪЖНЯЛОСТ
Проф. д-р Светослав Илийчовски..... 37

ФОЛКЛОРНИЯТ ТУРИЗЪМ КАТО РЕСУРС ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ: СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОДХОД
Проф. д-р Теодора Димитрова, д-р Захарина Томова 47

ОЦЕНКА НА ЧУВСТВИТЕЛНОСТТА НА ВЪТРЕШНОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ОСНОВНИ ХРАНИТЕЛНИ ПРОДУКТИ В КОНТЕКСТА НА ХРАНИТЕЛНАТА СИГУРНОСТ НА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Ангел Саров, Гл. ас. д-р Михаела Михайлова, гл. ас. д-р Даниела Цвяткова, гс. д-р Боряна Козарева, ас. Диляна Бояджиева 54

ПРЕКИТЕ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ НА БАЛКАНИТЕ – ХРОНОЛОГИЯ И ВЪЗМОЖНОСТИ
Доц. д-р Добрин Ганчев, доц. д-р Сергей Найденов 62

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА УПРАВЛЕНСКИЯ ПРОЦЕС В СЪВРЕМЕННИТЕ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА
Доц. д-р Елена Йорданова, гл. ас. д-р Георги Ангелов, гл. ас. д-р Цветан Марков..... 73

ПОДКРЕПА НА ИНИЦИАТИВИ ЗА УСТОЙЧИВОСТ - ВОДЯТ ЛИ ПОЛОЖИТЕЛНИТЕ НАГЛАСИ ДО ГОТОВНОСТ ЗА ПОЕМАНЕ НА РАЗХОДИ?
Доц. д-р Емил Николов 78

ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БИЗНЕСА – ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ КОНТЕКСТ
Доц. д-р Искра Пантелеева, проф. д-р Беата Сковрон-Миелник, гл. ас. д-р Себастиан Наройчик..... 88

ДИГИТАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ И ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ КАТО ДВИГАТЕЛИ НА НОВИТЕ ТЕНДЕНЦИИ В ТУРИЗМА
Доц. д-р Любка Илиева, проф. д.ик.н. Марина Алексеевна Измайлова 97

ИНОВАЦИОННИ ПОДХОДИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ТУРОПЕРАТОРСКАТА ДЕЙНОСТ
Доц. д-р Любомира Тодорова 105

СЕМЕЙНИЯТ БИЗНЕС В БЪЛГАРИЯ КАТО МОДЕЛ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ТЪРГОВСКА ДЕЙНОСТ
Доц. д-р Петранка Мидова 112

ПРИНОС НА ИКОНОМИКАТА НА СПОДЕЛЯНЕТО ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Петя Иванова..... 119

ИЗСЛЕДВАНЕ ПРИЛОЖЕНИЕТО НА АНАЛИЗА НА ГОЛЕМИ ДАННИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ РИТЕЙЛ СЕКТОРА: ПРИМЕРИ ОТ ЕВРОПЕЙСКИ СТРАНИ
Доц. д-р Симеонка Петрова..... 127

THE ROLE OF DIGITAL ECOSYSTEMS IN ACCELERATING ENTREPRENEURIAL CAPACITY IN EMERGING ECONOMIES
Assoc. Prof., PhD Tatiana Bucos..... 137

ТУРИЗЪМ В УСЛОВИЯТА НА ГЛОБАЛНА ИКОНОМИЧЕСКА И ГЕОПОЛИТИЧЕСКА КРИЗА
Доц. д-р Тихомир Личев..... 145

СОЦИАЛНАТА ИКОНОМИКА – ХАРАКТЕРИСТИКИ, ЦЕЛИ, ОБХВАТ
Гл. ас. д-р Ваня Ганева..... 151

ДИСПРОПОРЦИИ В ДИГИТАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ТЪРГОВСКИЯ БИЗНЕС В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова, гл. ас. д-р Иван Маринов..... 158

СЪТРУДНИЧЕСТВОТО И ИНДУСТРИАЛНИТЕ ЕКОСИСТЕМИ КАТО ДВИГАТЕЛИ ЗА ИНОВАЦИИ И РАЗВИТИЕ НА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
Гл. ас. д-р Ивайло Костов 166

THE INTRODUCTION OF THE EURO AND THE FUTURE OF RETAIL TRADE IN BULGARIA: ATTITUDES AND PROSPECTS
Head Assist. Prof. PhD, Ivan Marinov 173

СЪВРЕМЕННИ АГРОБИЗНЕС РЕШЕНИЯ В КОНТЕКСТА НА КРЪГОВАТА ИКОНОМИКА
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева..... 181

ДИГИТАЛНО ПРЕПОЗИЦИОНИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ: ИНОВАЦИИ, МАРКЕТИНГ И ИКОНОМИЧЕСКИ ЕФЕКТИ
Гл. ас. д-р Кристина Шопова, д-р Юлия Проценко 188

СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ГРИФИД ХОТЕЛИ
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 196

ТЪРГОВСКИ КОМУНИКАЦИИ И ИЗПОЛЗВАНЕТО ИМ ОТ СЪВРЕМЕННИ ЗЕМЕДЕЛСКИ ФИРМИ
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева 204

ДОВЕРИЕТО В СПОДЕЛЯНЕТО НА ЗНАНИЯ
Гл. ас. д-р Явор Станев 208

ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО В КОНТЕКСТА НА НАГЛАСИТЕ В БЪЛГАРСКОТО ОБЩЕСТВО И БИЗНЕС
Ас. д-р Александър Личев 217

ТЕНДЕНЦИИ ПРИ РЕГИСТРАЦИЯТА НА ДРУЖЕСТВА С ПРОМЕНЛИВ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ
Ас. д-р Елена Вълчева 225

ТЪРГОВСКИТЕ ФИРМИ В СВИЩОВ В ПЕРИОДА ОТ ОСВОБОЖДЕНИЕТО ДО ВОЙНИТЕ (1912-1918 Г.) – ОБЩ ПРЕГЛЕД
Преп. д-р Емилия Вачева 232

СПЕЦИФИКИ ПРИ „МОДУЛИРАНЕ“ НА ПРАВООТНОШЕНИЯТА В АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ“ /ОБЗОР НА ПОРОЧНАТА САНКЦИОННА ПРАКТИКА
Преп. Игнат Папазов 240

ОБОГАТЯВАНЕТО НА ДЛЪЖНОСТТА – СТРАТЕГИЯ ЗА МОТИВАЦИЯ И ПРЕДПОСТАВКА ЗА ФОРМИРАНЕ НА НЕФОРМАЛНИ ИНОВАЦИОННИ МРЕЖИ
Докторант Анелия Станева 246

РЕТРОСПЕКТИВЕН АНАЛИЗ В РАЗВИТИЕТО НА ПОДХОДА ЛИДЕР КЪМ ВОМР
Докторант Аделина Ангелова 253

ПОТЕНЦИАЛ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ГОЛФ ТУРИЗМА В БЪЛГАРИЯ
Докторант Ангел Ангелов 263

ТЕРИТОРИАЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАЕТОСТТА И РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ В БАЛНЕО, СПА И УЕЛНЕС ТУРИЗМА В БЪЛГАРИЯ
Докторант Антоанета Христова, ас. д-р Бартош Марчинковски 270

ДИСБАЛАНСИ И ПАЗАРНИ ДЕФОРМАЦИИ НА ПОЗЕМЛЕНИТЕ ОТНОШЕНИЯ В БЪЛГАРИЯ
Докторант Атанас Атанасов 278

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ ПОТЕНЦИАЛА НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА В КОНТЕКСТА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
Докторант Боримил Шопов 285

КЛИМАТОЛЕЧЕНИЕТО КАТО СПЕЦИАЛИЗИРАНА ФОРМА НА ЗДРАВНИЯ ТУРИЗЪМ: ТЕОРЕТИЧЕН АНАЛИЗ И КОНЦЕПТУАЛНО ПОЗИЦИОНИРАНЕ
Докторант Ваня Стоева-Андонова..... 290

ОТ ЛИНЕЙНИЯ КЪМ КРЪГОВИЯ МОДЕЛ: КОНЦЕПТУАЛНИ ОСНОВИ И СЕКТОРНИ ПРОЯВЛЕНИЯ В ТУРИЗМА
Докторант Виктория Георгиева Джамбазка..... 297

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ В ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ – ОСНОВНИ НАПРАВЛЕНИЯ И ЦЕЛЕВИ ОРИЕНТИРИ
Докторант Деница Гъркова 306

ЗАЩО ESG НЕ РАБОТИ (И КАК ДА ГО НАПРАВИМ ДА РАБОТИ): КРИТИЧЕН АНАЛИЗ НА ESG ПРАКТИКИТЕ В МСП
Докторант Десислава Белева-Димитрова 313

МЕСТНОТО САМОУПРАВЛЕНИЕ КАТО ФАКТОР ЗА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ
Докторант Ива Пламенова Панайотова..... 324

ТЕХНОЛОГИЧНИТЕ ИНОВАЦИИ КАТО ФАКТОР ЗА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ
Докторант Калин Борисов..... 332

ФИНАНСИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ ЧРЕЗ НПВУ И ЕВРОПЕЙСКИТЕ ФОНДОВЕ
Докторант Мария Иванова Павлова-Кондрова..... 340

ЗАПЛАХИ ЗА КОРПОРАТИВНАТА СИГУРНОСТ ПРЕД ТЪРГОВСКИЯ БИЗНЕС
Докторант Ралица Йовчева..... 349

ДИГИТАЛНИТЕ ТЕХНОЛОГИИ КАТО ФАКТОР ЗА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Докторант Теодора Попова 357

РАЗВИТИЕ НА ИНДУСТРИЯТА В БЪЛГАРИЯ – РЕТРОСПЕКТИВЕН АНАЛИЗ
Докторант Тихомир Георгиев..... 367

РОЛЯТА НА КЕТЪРИНГ ОБСЛУЖВАНЕТО КАТО ФАКТОР ЗА ПОВИШАВАНЕ АТРАКТИВНОСТТА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ СЪБИТИЯ
Докторант Цветелина Петрова..... 375

СЪВРЕМЕННИ МЕТОДИЧЕСКИ ПОДХОДИ ПРИ РЕАЛИЗИРАНЕ НА УЧЕНИЧЕСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ ПЪТУВАНИЯ
Докторант Цветелина Телбис 382

ИНТЕГРИРАНЕ НА КРЪГОВИ БИЗНЕС МОДЕЛИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА КАТО ОСНОВА ЗА ПРЕХОД КЪМ ИНДУСТРИЯ 5.0
Докторант Захари Пенев..... 390

ESG PERFORMANCE AND MARKET VALUATION IN CHINA'S INDUSTRIAL SECTOR: THE MODERATING ROLE OF IDIOSYNCRATIC RISK
PhD student Yan Fu 398

R&D CAPITAL INTENSITY AND FIRM VALUE IN CHINA'S INDUSTRIAL SECTOR: EVIDENCE FROM OWNERSHIP HETEROGENEITY
PhD student Xinyue Du 412

UNMANNEDSTORES–НОВАТА КОНЦЕПЦИЯ В СВЕТОВНАТА ТЪРГОВСКА ПРАКТИКА
Студент Аница Декова 425

ОТРАСЛОВА СТРУКТУРА НА ИКОНОМИКАТА И НЕЙНОТО ЗНАЧЕНИЕ ЗА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ
Студент Борислава Горецова 431

ВЛИЯНИЕТО НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА ВЪРХУ УПРАВЛЕНСКИТЕ РЕШЕНИЯ В МАЛКИЯ БИЗНЕС
Студент Даяна Пламенова Лучева 441

ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

ELENA DALLES AND PHILANTHROPY IN BELLE ÉPOQUE: HERITAGE, SOCIAL IMPACT AND CULTURAL LEGACY
Prof. Dr. Hab. Silviu Miloiu 455

РЕСУРСНИ И ОРГАНИЗАЦИОННИ ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ВНЕДРЯВАНЕ НА ИИ-БАЗИРАНИ СИСТЕМИ В БЪЛГАРСКИТЕ ЧИТАЛИЩА
Доц. д-р Александрина Александрова, гл. ас. д-р Атанаска Решеткова, гл. ас. д-р Евгени Овчинников 487

ОТВЪД РЕКА ДУНАВ: НЕВИДИМИЯТ ИКОНОМИЧЕСКИ, ИНТЕЛЕКТУАЛЕН И КУЛТУРЕН МОСТ МЕЖДУ СВИЩОВ И БУКУРЕЩ ПРЕЗ ВЕКОВЕТЕ
Доц. д-р Александър Ганчев 495

КУЛТУРНОТО И ПРИРОДНОТО НАСЛЕДСТВО КАТО ОБЕКТ НА УСТОЙЧИВАТА ОТЧЕТНОСТ
Доц. д-р Галина Чиприянова, студент Emanuel Proenca Gomes, студент Rodrigo Miguel Gomes Rodrigues, студент Lara Alexandra De Paiva Tome, студент Miguel Angelo Bretes Pereira Carolo студент Santiago Pimenta Fernandes, студент Faisal S. A. Abulhatal 502

ПАРАДОКСИТЕ НА ЕДИН ТУРИСТИЧЕСКИ ОБЕКТ: РЕСТОРАНТ И БАР-ВАРИЕТЕ „ЦИГАНСКИ ТАБОР“ МЕЖДУ ЕТНИЧЕСКАТА КУЛТУРА И КОМЕРСИАЛНАТА ЕКЗОТИЗАЦИЯ
Доц. д-р Йелис Еролова, гл. ас. д-р Бехрин Шопова 509

РАЗВИТИЕ НА СТОПАНСКАТА ЕТИКА В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Катя Личева 517

REMARKABLE, VETERAN AND MONUMENTAL TREES AS HERITAGE: RECOGNITION AND THE GOVERNANCE OF CARE IN SELECTED EUROPEAN JURISDICTIONS
Assoc. Prof. Lucia Nováková, PhD, Prof. Dr. Hab. Silviu Miloiu 522

ИНСТИТУЦИОНАЛНИЯТ МОДЕЛ НА СТОПАНСКАТА АКАДЕМИЯ „ДИМИТЪР А. ЦЕНОВ“ ЗА КАЧЕСТВО И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ – 90 ГОДИНИ ЛИДЕРСТВО В ИКОНОМИЧЕСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА СТРАНАТА
Доц. д-р Росица Колева 540

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ВНЕДРЯВАНЕТО НА ИНОВАЦИИ В КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ
Гл. ас. д-р Милен Атанасов, ас. д-р Йоана Константинова..... 550

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON THE EDUCATION SYSTEM
Senior Instructor PhD in Economic Sciences Fuad Jabbarov Zeydulla Oglu 558

POTENTIAL OF INTERNATIONAL LEGAL FRAMEWORKS PROTECTING INTRINSIC VALUES IN CULTURAL HERITAGE
Assistant Professor PhD Said Edaich 567

MANAGEMENT OF CULTURAL-RELIGIOUS HERITAGE: HISTORICAL, SPIRITUAL, AND INTERNATIONAL DIMENSIONS OF FÁTIMA AND CZĘSTOCHOWA
Katarzyna Łukaniszyn-Domaszewska, PhD, Katarzyna Mazur-Włodarczyk, PhD, Elżbieta Karaśq, PhD..... 576

INDUSTRY-ORIENTED CHINESE CRAFTS: AN EXPECTATIONS PERSPECTIVE
Katarzyna Mazur-Włodarczyk, PhD, Katarzyna Łukaniszyn-Domaszewska, PhD 588

WOMEN DONATIONS TO SWEDISH RELIGIOUS INSTITUTIONS
PhD student Ciocoiu Elena-Adriana 599

РОЛЯТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА ЗА ОПАЗВАНЕТО НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО
Студент Димитрийка Атанасова Чакова 606

КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО КАТО РЕСУРС ЗА МЕСТНОТО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ В МАЛКИТЕ ГРАДОВЕ
Студент Николина Кирякова 615

„СПЕЦИФИКИ ПРИ „МОДУЛИРАНЕ“ НА ПРАВООТНОШЕНИЯТА В АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ“
/ОБЗОР НА ПОРОЧНАТА САНКЦИОННА ПРАКТИКА/

Преп. Игнат Папазов[1]

Usus est magister optimus!

Резюме: *Административнонаказателното производство, за целите на неговото прилагане и от гледище на Националното законодателство, представлява комплекс от усложнени правоотношения между две страни – Държавата, представлявана от компетентните й Органи и конкретен субект, чиято отговорност се ангажира във връзка с констатирано негово и „облечено“ в нарочен Акт нарушение на т. нар. „материален закон“. Следователно, от стройната, ефективна и унифицирана организационна работа в обхвата на гореупоменатото производство би се ползвал в пълен обем Фискът – с оглед събираемостта и администрирането на бюджетни приходи от материални санкции.*

Ключови думи: *Административнонаказателно производство, Републикански бюджет, Административнонаказващ орган, Актосъставител, Въззивен съд, Нарушител*

JEL: K42

„SPECIFICS OF „MODULATING“ LEGAL RELATIONSHIPS IN ADMINISTRATIVE-PENAL PROCEEDINGS IN THE REPUBLIC OF BULGARIA“
/AN OVERVIEW OF FLAWED SANCTIONING PRACTICES/

Lecturer Ignat Papazov

Abstract: *For the purposes of its implementation and from the perspective of national legislation, administrative-penal proceedings constitute a complex set of legal relationships between two parties: the State—represented by its competent authorities—and a specific subject whose liability is invoked in connection with a violation of the so-called „substantive law,“ a violation that has been established and formally recorded in a specific act. Consequently, the State Treasury would derive full benefit from well-structured, effective, and unified organizational operations within the scope of these proceedings, particularly regarding the collection and administration of budget revenues derived from substantive sanctions.*

[1] i.papazov@uni-svishtov.bg, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Keywords: *Administrative penal proceedings, State budget, Administrative penal authority, Official drawing up the act, Appellate court, Offender.*

JEL: K42

1. Вместо Въведение

Основен инструментариум за финансиране на отделни разходни направления и изобщо осъществяване социално-икономическата политика на Държавата в ресорен, както национален, така и регионален, аспект се явява тъкмо Републиканският бюджет. Като специфичен ресурсен план на управляващата политическа фракция, Бюджетът се формира и подсигурява от разни разчетни показатели, администрирането и разпределянето на сумите по които обезпечава неговото изпълнение в горния контекст.

В тази връзка, един от считаните за съществени приходоизточници на Националния бюджет е своеобразна правна последица от контролно-санкционната дейност на нарочни Органи, основан е на две категории приложими от визираните Органи законови нормативни актове – материални и процесуални и се поставя в пълна зависимост главно от ефективността на действията на Органите по прилагането и надзора за спазване на материалния Закон. Стана почти ясно, че този пасаж е посветен на бюджетните приходи от глоби и имуществени санкции, чието определяне и събиране е в прерогатив на упоменатите горе и официализирани за целта компетентни Органи.

Казано другояче, глобата, паралелно разгледана с „огледалния“ й образ, тоест, имуществената санкция, е „рафинираният“ ефект в приложното поле на наказателните правни норми, съставляващи административнонаказателните разпоредби във всеки, считан за екзактен, материален Закон. Последният, в отсъствие на предписаната му с процесуалните правила кореспонденция, би се проявил като „удар с отскок във въздуха“.

2. Вместо Първи параграф и по същество на проблема

Административнонаказателното производство в Република България е очертано, ерго, разписано в основния нормативен „постулат“, наречен „Закон за административните нарушения и наказания“, за краткост „ЗАНН“. Неговото предназначение е ясно очертано от Законодателя в поне две основни положения:

1. Осигуряване на стройна организация в работата на контролните Органи тъй, щото тя да е изключително съобразена с основни правни принципи, квинтесенция на които е правото на защита, както и да се пресича дори най-беглият опит на който и да било санкционен Орган за упражняване на административен произвол спрямо констатирания нарушител на материалния Закон. При това, независимо от характера / типа на нарушението, неговата морална укоримост, та дори и степен на обществена опасност;

2. Спазване на въздигнати в императив формални изисквания при документиране и „предявяване на обвинение“ спрямо всеки нарушител на Правото, „прелюдия“ на което е съставянето, предявяването и връчването на т. нар. Акт за установяване на административно нарушение /АУАН/ от правоимащите това длъжностни лица.

Именно по т. 2 от така резюмираните позиции, Държавата – чрез Органите си – все още си позволява да допуска несъстоятелни - граничещи дори с досадни поради повторяемостта им -процедурни пороци, които са в пълен „дисонанс“ с обезпечените на всеки отделен етап от административнонаказателното производство права на възражение и защита на сочения за нарушител. Неслучайно тук е употребено словосъчетанието „сочен за нарушител“ – в белег на зачитане основополагащ и култов принцип на пеналното право, реципиран в административнонаказателното производство в автентичен вид и презумиращ невиновността на обекта на цитираното производство до доказване на противното. Което още веднъж курсивно подчертава неизменния и конституционно акламиран всеобщ принцип на правото на защита – в аргумент от чл. 56, вр. с чл. 30 от Конституцията на Република България и обвързано с потенциалната „опция“ за преобразуване на административнонаказателното в чисто наказателно / пенално производство.

Най-после, „санирането“ или „санкционирането“ на комплекса от дейности на контролните органи получава финален „отзвук“ в преценката на административнонаказващия орган, който обичайно е непосредствено горестоящият по отношение на контролния или актосъставителя. Именно административнонаказващият орган разполага с „монополното“ право да прекрати производството или го приключи с мотивирано Наказателно постановление, адресирано до вече безспорно установения нарушител на конкретния Закон, респ. аналогичното Право.

Във всяка, претендираща за правова, Държава, последна инстанция в комплекса от отношения, развили се в административнонаказателната процедура, се явява Съдът. По смисъла на Закона за административните нарушения и наказания /ЗАНН/, това е Районният съд, в териториалния обхват на който е извършено или довършено нарушението – съгласно новелата на чл. 59 от ЗАНН. Районният съд концентрира едновременно авторитета и качеството на първоинстанционен и въззивен коректив на усложнените отношения между Държавата и нарушителя, бидейки предмет на прилагане на ЗАНН. Не би било редно да се пропусне тук фактът, че след евентуалното, но не и задължително пренасяне на спора в съответния Административен съд, над всички участници в транспонираното в касационно съдопроизводство е само Небето. Та….Краткото отклонение дотук си струваше, защото[2]…

[2] Оттук насетне изложението е основано на преработени за целите на Доклада фрагменти от Въззивни жалби и Писмени бележки по административнонаказателни дела, образувани в коректно неназован Районен съд и по които авторът е бил Пълномощник на конкретния Жалбоподател.

Обичайно, подопечното на „N“ – ския Районен съд административно-наказателно дело /АНД/ е не само правната формализация на спора, с който Съдът е сезиран, а и поредното убедително доказателство за порочния манталитет на администрацията. То е и драстичен пример за транспонирането на визирания манталитет в праволинейно нарушаване - / превишаване на концентрираните у Администрацията правомощия по начин, накърняващ гарантираните от Закона субективни права и интереси. Тази, бих я нарекъл, противоправна последователност, възприета от Администрацията в уреждането на специфичен / особен тип правоотношения, прави буквално незабележима за нея санкционната съдебна практика, горчивият опит от която вместо превръщане в норма за законосъобразни поведение и действия на административните органи, продължава да се пренебрегва по недопустим и абсурден начин от административната „гилдия“… Превръщайки се така в пример как се нарушават Законът и облечените в него, включително и защитени от Съда, права.

Пороците на Администрацията винаги се крепят върху търпението на Суверена.

Коректив и на двете положения е единствено Съдът, а корективна цел на всеки Жалбоподател, тоест, сочен за нарушител, може да е само издаденото въз основа на констативния Акт за установяване на административно нарушение Наказателно постановление.

Инак едва ли би се стигнало до Жалба, с която Съдът се сезира и която кумулира както пороците, така и спешната потребност от авторитетния им институционален коректив. А такъв несъмнено се явява съдебният контрол върху процесния акт.

Въззивният съд, бидейки сезиран с повдигнатия пред него спор по законосъобразността на действията на наказващите органи, следва да инвокира деликатно сложния въпрос: има ли наченки на нормативна адекватност у оспорения акт, която поне да не „звучи“ осъвременено и приблизително така: „Старанието на Кадрите да решат всичко често е равнозначно на нищо“?

В духа на изложеното, достатъчен повод за транспониране на спора от административнонаказателно - в съдебно производство са допуснатите при издаването на АУАН формално-процесуални пороци, обичайно и доминантно свеждащи се до абсолютно противоправно ограничаване на защитните възможности на твърдяния нарушител, независимо от статуса му на физическо или юридическо лице – предвид реализирането на административнонаказателната му отговорност и законовообезпеченото му във всички стадии на административнонаказателното производство право на защита, в т. ч. чрез подаване на Възражение, но само след надлежно предявяване и връчване на препис от АУАН.

Ако това не е сторено, нито осигурено както от актосъставителя, така и от основалият се на неговите пространно опорочени и обективирани в

АУАН констатации административнонаказващ орган, в един момент се оказва безспорно обстоятелството, че главно административнонаказващият орган се е произнесъл, черпейки права за издаване на атакувания Акт от порочния и изготвен в пълна колизия с установения със ЗАНН процесуален ред АУАН.

Своеобразна „еманация“ на това категорично противоправно спрямо статуса на нарушител поведение от страна на контролния и административнонаказващ органи се явява следната по-съществена и безспорна фактология:

Първо, ненадлежно връчване на Покана за съставяне на АУАН на физическия или представляващ нарушителя – задължение, вменено в цялост на актосъставителя с нормата на чл. 40, ал. 2 от ЗАНН, с оглед прилагане хипотезата на чл. 40, ал. 1 от Закона до евентуалното й изчерпване като процесуален способ – тъкмо в обхвата на ал. 2 – последна част на разпоредбата на чл. 40 от ЗАНН.

Това обстоятелство изначално ограничава възможността на установения като нарушител да се осведоми за предстоящите действия на контролния орган, вмененото му нарушение, както и за изява на позиция – чрез Възражение – по съставения АУАН. В случая, контролният орган сам и драстично се оказва „дерогирал“ процесуалните права на санкционираното лице, буквално вулгаризирайки новелите на чл. 40, ал. 1 и чл. 44, ал. 1, във вр. с чл. 24, ал. 1 от ЗАНН;

Второ, в случай, че в приложените от Ответник-жалба материали / писмени документи по делото липсват данни контролният орган да е положил достатъчно усилия, до изчерпване на законовоуредените в чл. 43, ал. 3 на ЗАНН възможности, за осведомяването на твърдяния нарушител относно предстоящото съставяне на АУАН;

Трето и субсумиращо възззивните основания за съдебно оспорване - по същината си - на финализирания и „индигиран“ в Наказателно постановление АУАН представлява липсата на категорични данни актосъставителят да е съблюдавал / проконтролирал, в хода на производството, надлежното изпълнение на разпоредбите на ал. ал. 6 и 7 на чл. 180 от Наказателно-процесуалния кодекс /НПК/, вр. с чл. 84 от ЗАНН. При положение, че Ответникът по Жалбата не сочи, нито прилага към доказателствения материал по делото изискуемата за изготвяне Разписка – задължителен компонент от процедурата по връчването на Поканата за съставяне на АУАН, безспорността на този факт резонира в още по-категоричен аргумент от по-силното основание на Оспорващия и се явява самостоятелно основание за съдебна отмяна на Наказателното постановление във формален аспект. Така Съдът конклудентно се и дезинтересира от виновното поведение на нарушителя и тежестта на деянието му.

В крайна сметка, като сериозен аналитико-ситуативен повод за обективно преразглеждане контролно-санкционната политика на Държавата,

носещ и характеристиките на тежка „присъда“ за самите Държавни органи, константната съдебна практика навежда честата отмяна на Актове на Администрацията на строго формално основание от компетентния Въззивен / първоинстанционен съд. Дори и последващата и окончателна контролно-отменителна намеса на горестоящия спрямо естеството на спора Административен, още Касационен, съд не би имал ограничителен ефект досежно лавинообразно нарастващите въпросителни, „простиращи“ в цялост „заряда“ си върху професионалната способност на правоприлагащите органи да опазят Правото дори от….Закона.

3. Вместо Заключение

Настоящият Доклад е показателен доминантно с намерението си да акцентува върху грешки и слабости, рефлектиращи негативно върху убеждението, че Общественият договор се спазва – с всички права, отговорности и последици за „сключилите“ го. А развитото Гражданско общество, ведно с елементите на бизнес-среда в Република България, се гради единствено и само чрез доверие в Институциите – Държавни и Съдебни. Опит за прононсиране на такова доверие е „закрепен“ в новата разпоредба на ал. 1 на чл. 58г от ЗАНН. Текстът обаче, с цената на редуциране материалната отговорност на виновното лице посредством споразумение с наказващия орган, би се възприел противоречиво както от „блюстителите“ на бюджетната дисциплина, основен белег на която е събираемостта на плановите приходи, включително и от глоби или имуществени санкции за неправомерно или противоправно поведение на платците, така и от правораздавателните институции – в „ракурса“ на превъзпитателните спрямо дееца последици от наложеното наказание.

Използвани източници

Конституция на Република България, изм. и доп. ДВ. бр. 106 от 22.12.2023 г., бр. 66 от 06.08.2024 г. - Решение № 13 на Конституционния съд от 2024 г.;

Закон за административните нарушения и наказания, изм. и доп. ДВ. бр. 115 от 30 Декември 2025 г., изм. ДВ. бр.17 от 13 Февруари 2026 г.;

Наказателно-процесуален кодекс, изм. и доп. ДВ. бр.32 от 1 Април 2026 г., изм. и доп. ДВ. бр.51 от 5 Юни 2026 г., изм. и доп. ДВ. бр.59 от 30 Юни 2026 г.